

PRIPRAVA NA SNEMANJE IN IZBOR SNEMALNE OPREME ZA DELO V RAZREDU

V okviru delavnice dokumentarnega filma B+C so mentorji **Ana Čigon, Peter Bizjak, Dženi Rostohar, Tomaž Pavkovič, Vid Hajnšek, Ana Trebše, Sandi Skok in Maja Prettner** zbrali nekaj usmeritev in priporočil za pripravo na snemanje in izbor snemalne opreme za delo v razredu.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA PRIPRAVO NA SNEMANJE IN IZBOR SNEMALNE OPREME

- Vzemite si dovolj časa, da razvijete idejo za film. Le-to čim bolj konkretizirajte in razmišljajte tudi o dramaturškem loku vašega filma. Razmišljajte čim bolj vizualno. Če ustvarjate igrani ali animirani film, napišite scenarij in izdelajte zgodboris.
- Snemanje si časovno organizirajte s časovnico projekta. Opredelite, kdaj in s kom boste kaj posneli, ter določite termine oz. mejnike: do kdaj boste kaj posneli in kdaj se boste lotili montaže. Na ta način lahko predvidite obseg materiala, da ga ne bo preveč (ali premalo). Predvidite tudi dovolj časa za montažo in popravke.
- Če v delo vključite učence, si zadajte omejitve. Lahko jih razdelite v skupine, da ne dela vsak sam ali vsebinsko/časovno omejite idejo. Drugače nastane veliko materiala, ki ga boste morali pregledati in zmontirati, in bo to tudi za učence prevelik zalogaj. Priporočamo, da učenci naredijo testni posnetek z opremo, da vidijo, kje bi lahko bile težave. Njihove posnetke lahko zbirate v mapi na Drivu, ki jo sami ustvarite. Tako jim ni treba pošiljati gradiva po e-pošti ali WeTransferju.
- Če se odločite za nakup snemalne opreme, naj bo le-ta takšna, da bo učencem na voljo tudi za samostojno delo. Raje se odločite za nekaj cenejših kosov opreme kot za enega dražjega, ki ga bodo učenci lahko uporabljali samo izjemoma in pod vašim nadzorom. Čeprav bo pri pogostejši samostojni uporabi morda več možnosti, da se oprema poškoduje, bodo učenci pridobili pomembne izkušnje in imeli možnost preizkusiti opremo.
- Največja razlika med amatersko in (pol)profesionalno produkcijo je običajno v zvoku in ta je pri ustvarjanju na delavnicah največkrat najbolj podhranjen element filmske produkcije. Lažje gledamo film s slabo sliko in dobrim zvokom kot film s slabim zvokom in dobro sliko. Mnogi telefoni danes sliko posnamejo v izredno zadovoljivi kvaliteti, zato bi bilo še pred razmišljanjem o investiciji v dobro opremo za snemanje slike smiselno razmisliti o nakupu kvalitetne opreme za snemanje zvoka, saj bo to naredilo večjo razliko.
- Če na šoli sodelujete z učitelji tehnike ali likovne umetnosti, se lahko povežete z njimi in razmislite o DIY izdelavi pripomočkov za snemanje (npr. boom palice, klape, stojala za mikrofoni) ali pa rekvizitov in kostumov za film. K ustvarjanju seveda povabite tudi učence.

SNEMANJE SLIKE

- Zadostuje HD ločljivost, saj 4K oteži delo v montaži.
- Uporabljate lahko videokamero ali fotoaparat (če imate na šoli tudi fotografski krožek, lahko opremo delite). Bodite pozorni, da izbrana oprema omogoča snemanje 25 fps (25 sličic na sekundo).
- Če za snemanje uporabljate fotoaparat, naj ima dober objektiv (super bi bilo, če bi imel zaslonko vsaj 2.8, a to pomeni, da bo nekoliko dražji).
- Fotoaparat naj omogoča ročno nastavljanje zaslonke, časa osvetlitve in ISO – razen če se boste zadovoljili z avtomatskimi nastavitvami.
- Če kupite kamkorder, naj ima tudi vhod za slušalke in ne samo za zunanji mikrofoni.
- Če snemate s telefonom, snemajte vodoravno in ne navpično.
- Delajte statične posnetke, po možnosti z uporabo stativa.
- Telefoni imajo širokokotni objektiv, ki osebo »podaljša«, če jo snemate od blizu. Posnetki od daleč so videti bolje.
- Pred snemanjem se prepričajte, da imate na spominski kartici dovolj prostora.
- Pri snemanju naredite več posnetkov v različnih planih – od totala do detajla – za večjo raznovrstnost.
- Posnetke sproti pregledujte (in montirajte), saj boste tako sproti videli, ali bi bilo treba kaj znova posneti oziroma kaj bi še potrebovali za svoj dokumentarni film. Tisto, kar vam manjka ali pa se vam zdi, da bi bilo dobro vključiti v film, lahko dosnamete in zmontirate v film.

Če kupujete kamero ali fotoaparat za namen snemanja, priporočamo te naprave:

- Sony HDR-PJ810
- Canon Legria HF G10
- Canon Legria HF G26
- Sony FDR-AX33

SNEMANJE ZVOKA

V grobem obstajata dve opciji:

1. Zunanji mikrofoni na boom palici, kabel priključen na kamkorder

Že preprost zunanji mikrofoni, pritrjen na boom palico in priključen direktno na kamero (kamkorder), pomeni veliko razliko v kvaliteti izdelkov, predvsem pa za učence velik korak naprej v dojetju produkcije. Učenci se morajo pri takem načinu snemanja zvoka držati funkcij, ki so si jih razdelili v ekipi, ter sodelovati in upoštevati navodila, ki jih dajejo drug drugemu. Paziti morajo na več elementov kot samo na hitro »fotkanje« kadra, kamor se lahko ob nepozornosti prikrade boom palica. Tak način snemanja zahteva večji premislek o pripravah in postprodukciji. Klapa ni potrebna, saj se

zvok snema direktno v kamero, prav tako ne bo treba v postprodukciji sinhronizirati zvoka in slike. Za tak tip snemanja potrebujemo tudi kamero (kamkorder) z vhodom za zunanji mikrofona. Ta možnost se izkaže kot odlična za delo z osnovnošolci (10–14 let).

2. Zunanji mikrofona, boom palica, kabel, snemalnik zvoka, klapa

Pri starejših udeležencih (srednješolcih in starejših), ki se s filmsko produkcijo spoznavajo že dlje časa, pa velja razmisliti o kombinaciji zunanjega mikrofona ter snemalnika zvoka in klape. Ker se mikroman (oseba, ki upravlja mikrofona) v tem primeru lahko giba neodvisno, bo ta kombinacija prinesla še boljše rezultate in zahtevala še več discipline. Ker se zvok snema ločeno, ga bo treba v postprodukciji sinhronizirati.

Namigi za snemanje zvoka (pri brezproračunski filmski produkciji)

- Če imate dva telefona, lahko en telefon uporabite za snemanje slike, drugega pa za snemanje zvoka. Zvok snemamo s pomočjo aplikacije za snemanje zvoka, ki je na skoraj vsakem telefonu že naložena. V aplikaciji vklopimo snemanje. Pogledamo, kje ima telefon mikrofona, ga obrnemo proti osebi, ki govori, in približamo, kolikor je mogoče, da telefona ne vidimo v kadru. V tem primeru se zvok in slika snemata na dve različni napravi. To pomeni, da bomo morali sliko in zvok v montaži sinhronizirati. Na snemalnih setih vidimo, da tudi za potrebe sinhronizacije uporabljajo filmske klapa, za naše potrebe pa zadostuje že glasen plosk z rokami.
- Pazite, da je naprava, s katero snemate zvok, čim bližje izvoru, da zmanjšate zvočne motilce v okolici (poleg tega pa ugasnite naprave in ne snemajte ob cesti).
- Če nimate druge možnosti, kot je snemanje z mikrofonom, ki je vgrajen v kamero, izberite kader tako, da je kamera čim bližje govorcu.
- Ko greste na ogled lokacij, opazujte tudi z ušesi, da predvidite vse potencialne zvoke na lokaciji.
- Zvok sproti preverjajte. Najbolje je, da snemanje zvoka nadzorujete s slušalkami, a veliko naprav tega ne omogoča. V tem primeru pred snemanjem posnemite kratek reprezentativen posnetek in ga poslušajte. Bodite pozorni, da se vokal sliši dovolj razločno in da ne »prebija« (to pomeni, da zvok ni preglasen in popačen).
- Na vsaki lokaciji vedno posnemite 1–2 minuti »prostora«. To pomeni, da eno minuto v tišini snemate samo zvoke prostora. Ta posnetek v montaži potrebujemo zato, da zvok poenotimo. Med rezi se pogosto sliši sprememba v šumu in se s tem uniči iluzija kontinuiranega dogajanja. Ko sekvenco podložimo z zvokom prostora, te spremembe skrijemo.

Če kupujete novo opremo za namen snemanja zvoka, priporočamo te naprave:

- snemalnik Zoom H1N
- snemalnik Zoom H2N
- mikrofona Rode Ntg-1

- boom palica Rode
- mikrofon Trevi EM 24
- slušalke Canyon z mikrofonom CNS-CHP4B

MONTAŽA

Video navodila o montaži si lahko ogledate [na povezavi](#).

Računalnik:

- Močan, po možnosti stacionarni računalnik z grafično kartico in velikim zaslonom, bo dal učencem veliko ustvarjalnih možnosti in svobode.
- Računalnik za montažo naj ima SSD disk in dodaten HDD disk za shranjevanje. Računalnik naj ima dober procesor in RAM.
- Redno brišite stare projekte, ki jih na potrebuje več, saj montaža videov hitro zapolni računalnik.
- Operacijski sistem Linux je super za montažo, KdenLive deluje samo na Windowsih, Appleove Mace pa odsvetujemo, saj ima le redkokateri učenec možnost delati na njih.
- Če bo v istem prostoru na več računalnikih hkrati montiralo več učencev, bodo prav prišle slušalke.
- Vsak projekt redno shranjujte (na primer vsakih 10 minut dela).

Montažni programi:

- [KdenLive](#) deluje samo na 64 bitnih Windowsih.
- Brezplačna programa sta še [Hitfilm Express](#) in [Davinci Resolve](#).